

Bunting *Miliaria calandra*. The Snipe was in 1993 absent clearly due to extremely dry winter and spring. For other differences between the species recorded in 1992 and 1993, there is no simple explanation, although it is possible that the human factor played a certain role here as well. Also unclear is the absence and very low abundance of some species, for which the ecological conditions of this area should be in fact very favourable indeed: Whinchat *Saxicola rubetra*, Marsh Warbler *Acrocephalus palustris* and Reed Bunting *Emberiza schoeniclus*.

The area of Jovsi is due to the above mentioned breeders one of the most important natural heri-

tage regions in Slovenia. Considering the devastation in the rest of the Krško-Brežice Plain and that this type of cultural landscape is nowadays generally endangered, the authors suggest its legal protection, which should enable a further extensive use of this area and at the same time prevent irrigations, building of various facilities and other interventions in this environment.

Peter Trontelj, Cesta na Laze 27, 61000 Ljubljana

Milan Vogrin, Hotinja vas 164/a, 62312 Orehova vas

Prispevek k poznavanju gnezdilsk gozda Dobrava

A contribution to the breeders of the Dobrava forest

Milan VOGRIN, Andrej HUDOKLIN

UVOD

Ob raziskavah ptic ob spodnji Savi in Sotli je našo pozornost pritegnil tudi gozd Dobrava, predvsem zaradi ugotovljenega gnezdenja črne štoklje. Nič manj razveseljiva niso bila opažanja drugih vrst ptic, ki so razkrila ornitološki pomen do sedaj slabo poznanega poplavnega gozda.

GOZD DOBRAVA

Dobrava je poleg Krakovskega gozda zadnji večji ohranjeni sestoj poplavnega gozda, ki je nekaj prevladoval v nižinskem svetu ob reki Savi in Krki. Razprostira se na površini okoli 1000 ha na vzhodnem delu Brežiške ravnine med Kapelskimi goricami in potokom Gabernico. Na uravnanih aluvialnih ilovnatih in zaglejenih tleh prevladuje združba doba in belega gabra *Quercus robori-carpinetum*. Po gozdarskih ocenah je ohranjenih še okoli 70 % avtohtonega sestoja, kjer prevladujejo dob (61 %), jelša

(16 %) in beli gaber (9 %). V osrednjem delu je ohranjen tudi manjši sestoj, ki ima značaj gozdnega rezervata, drugo pa prekrivajo sestoji umetno vnesenih vrst iglavcev, predvsem smreke in bora (Bogovič, M. et al, 1992).

V Dobravi se zaradi slabše prepustnosti tal voda dolgo zadržuje na površju. V depresijah se zbira v večje mlake, v vegetacijski zarasti pa tu prevladujeta črna jelša in šaši. Na območju Dobrave izvira več manjših potočkov (Žabjek, Črni potok, Vihrje, Negot) s skromnimi vodnimi zalogami in majhno erozijsko močjo. Večji vodotoki, ki pritekajo z višjega obrobja, se gozda izogonejo.

Dobravo z vseh strani obdajajo manjša naselja Bojsno, Kapele, Podvinje, Gabrej, Sela, Bukošek, Globoko in intenzivno obdelane kmetijske površine. Gozdni rob je pester, na obrobju pa je tudi vrsta gozdnih jas. Gozd seka več cest in dva daljnovoda. Približno po sredi teče cesta Slovenska

Bistrica–Brežice, pravokotno nanjo poteka pa še lokalna cesta Kapele–Globoko, gozd pa je prepreden s številnimi kolovozi.

METODA DELA

Ptice v Dobravi smo popisovali 12. in 13. junija ter 19. julija 1993 v jutranjih in nočnih urah. Pri junijskem popisu so sodelovali Franc Bračko, Andrej Hudoklin, Franci Kranjc in Milan Vogrin, julija pa smo Dobravo obiskali z ornitološko skupino, ki je delovala v sklopu Mednarodnega mladinskega ekološko raziskovalnega tabora Krka 1993. Obakrat smo zapisovali samo kvalitativne podatke.

SISTEMATSKI DEL

V sistematskem delu so navedene vse vrste, ki smo jih registrirali ob omenjenih opazovanjih. Vrsti, ki smo jo zasledili le enkrat, je pripisan datum opazovanja, komentirana pa so tudi vsa zanimivejša opazovanja, predvsem v zvezi z gnezditvijo.

ČRNA ŠTORKLJA *Ciconia nigra*

Gnezdo črne štorke nam je pokazal ing. Hrvoje Oršanič in ga letos aprila tudi našel. Je ob robu gozdne jase, na dobo, okoli 5 metrov visoko. 12. 6. sta bila na gnezdu oba starša, ki pa sta čez čas odletela, 19. 7. pa smo opazovali enega od staršev ter dva puhasta mladiča.

MLAKARICA *Anas platyrhynchos*

Mlakarice smo opazovali v račjeku sredi Dobrave, ki so ga uredili lovci.

NAVADNA KANJA *Buteo buteo*

Kanjo smo registrirali 19. 7. (1 os.).

GRIVAR *Columba palumbus*

DUPLAR *Columba oenas*

Duplarja smo poslušali 19. 7., in to dva (2) osebka.

DIVJA GRLICA *Streptopelia turtur*

NAVADNA KUKAVICA *Cuculus canorus*

LESNA SOVA *Strix aluco*

Lesno sovo smo registrirali 19. 7. ob lovski koči, kjer smo prenočevali. Poslušali smo tudi oglašanje mladičev.

URALSKA SOVA *Strix uralensis*

Uralsko sovo – kozačo oziroma njeno pero smo našli 13. 6. ob manjši jasi. Pero je v zbirki M. Vogrina.

SIVA ŽOLNA *Picus canus*

Sivo žolno smo slišali 19. 7.

VELIKI DETEL *Dendrocopus major*

SREDNJI DETEL *Dendrocopus medius*

Srednjega detla smo registrirali ob vsakem obisku, videli pa smo ga le enkrat.

DREVESNA CIPA *Anthus trivialis*

Drevesno cipo smo slišali peti 13. 6.

STRŽEK *Troglodytes troglodytes*

TAŠČICA *Erithacus rubecula*

KOS *Turdus merula*

CIKOVIT *Turdus philomelos*

CARAR *Turdus viscivorus*

REČNI CVRČALEC *Locustella fluviatilis*

Rečnega cvrčalca smo poslušali v bližini gnezda črne štorke. Pela sta dva (2) osebka. Po vsej verjetnosti nista bila edina.

ČRNOGLAVKA *Sylvia atricapilla*

VRBJA LISTNICA *Phylloscopus collybita*

RUMENOGGLAVI KRALJIČEK *Regulus regulus*

Njegovo petje smo slišali 12. in 13. 6.

DOLGOREPKA *Aegithalus caudatus*

MOČVIRSKA SINICA *Parus palustris*

PLAVČEK *Parus caeruleus*

VELIKA SINICA *Parus major*
13. 6. smo opazovali speljane mladiče.

BRGLEZ *Sitta europaea*

KRATKOPRSTI PLEZALČEK *Certhia
brachydactyla*

KOBILAR *Oriolus oriolus*

ŠOJA *Garrulus glandarius*

LIŠČEK *Carduelis carduelis*

ŠČINKAVEC *Fringilla coelebs*

GRILČEK *Serinus serinus*

Grilček nas je s svojim petjem presenetil 13. 6., ko je pel sredi gozda. Od gozdnega roba smo bili oddaljeni okoli 300 metrov.

MALI KRIVOKLJUN *Loxia curvirostra*

Na jato klateških malih krivokljunov z okoli 15 osebkov smo naleteli 13. 6.

KALIN *Pyrhulla pyrhulla*

Kaline smo evidentirali 13. 6., ko so posedali v krošnjah nad nami.

RAZPRAVA

V nižinskem poplavnem gozdu Dobrava je bilo evidentiranih 35 vrst ptic, od tega jih lahko 34 štejemo med gnezdilce, mali krivokljun pa je le naključni gost.

V gozdu gnezdiijo štiri vrste, ki so ogrožene v evropskem merilu (Grimmet, Jones, 1989). To so: črna štoklja *Ciconia nigra*, kozača *Strix uralensis*, siva žolna *Picus caninus* in srednji detel *Dendrocopus medius*.

Med ogrožene vrste našega Rdečega seznama (Gregori, Matvejev, 1992) iz kategorije ranljivih vrst pa so uvrščene še duplar *Columba oenas*, rečni cvrčalec *Locustella fluviatilis* in navadna kanja *Buteo buteo*, ki so vsi gnezdilci v Dobravi.

Gozd Dobrava je novo ugotovljeno gnezdišče črne štoklje, vendar iz nekajletnih

opazovanj v času gnezdenja lahko predvidevamo, da gnezdo ni nastalo šele letos. V favnističnem pogledu je tu zanimiva prisotnost kozače. Tako kot v Krakovskem gozdu (Gregori, 1992) je bila poleg kozače ugotovljena tudi lesna sova.

Zanimivo je, da so vse vrste, ki so bile registrirane v gozdu Dobrava, z izjemo mlakarice in malega krivokljuna, omenjene tudi v popisu ptic Krakovskega gozda (Gregori, 1992), kar je z ozirom na enake habitatske razmere poplavnih nižinskih gozdov tudi pričakovano.

NARAVOVARSTVENA PROBLEMATIKA

Nižinski poplavni gozdovi so v slovenskem in evropskem merilu prava redkost, saj se morajo največkrat umikati kmetijskim površinam. Poleg fizičnega krčenja gozdov pa so lahko prav tako pogubne spremembe vlažnostnih razmer v tleh, ki jih povzročajo hidromelioracije. Teh v okolici Dobrave ne manjka, saj so regulirani vsi potoki, ki pritekajo iz gozda na meliorirane kmetijske površine. S tem se pospešuje hitrost odtekanja vode in nižanje nivoja podtalnice, kar ima po oceni gozdarjev na zahodnem obrobju ob regulirani Gabrnici že viden vpliv na sušenje doba in posredno spreminjanje gozdne združbe.

Dob za svoj obstoj nujno potrebuje visoko podtalnico. Kako pomembno je drevo v gozdnem ekosistemu, nam pove podatek, da se na njem hrani oziroma živi zelo veliko različnih vrst insektov. V Dobravi pa ne smemo videti le ptic, saj je pomembna tudi kot habitat drugih živalskih vrst, še zlasti ogroženih dvoživk.

Med drugimi negativnimi vplivi je treba omeniti preštevilen stalež smnjadi (Bogovič et al., 1992), ki preprečuje naravno obnovo gozda, ter pogosto prisotnost človeka, saj so na obrobju gozda številna naselja. Nekdaj enotno gozdno površino sekajo dve regionalni cesti in dva daljnovoda.

Tudi "mikro" dela lahko porušijo za sedaj še stabilen ekološki sistem. Številni potočki, ki so se spremenili v jarke, ne morejo več napajati gozdnih tal. Njihova voda odteka

neizkoriščena skozi gozd. Bistvo poplavnega gozda ni zbiranje vode, temveč razprševanje! Takšno napako so naredili lovci, ki so sredi gozda naredili gojitveni objekt za race, pri čemer so vso okoliško vodo, ki je potrebna drevju, speljali v gojišče za mlakarice.

RAZVOJNE USMERITVE

Ptice v Dobravi lahko ohranja in varuje le takšen gozd, ki ga danes prepoznavamo v ostanku avtohtonih sestojev. Prihodnost tega izjemnega habitata nam zagotavlja pospeševanje sonaravnega gospodarjenja z gozdom in ohranjanje potrebnih vlažnostnih razmer v tleh.

Raziskava ornitofavne še zdaleč ni končana, saj je to le prvi pogled v ta zanimivi gozd. Nadaljevati bi bilo treba z nadaljnjimi načrtnimi raziskavami, ki bodo gotovo prinesle še vrsto pomembnih in zanimivih podatkov.

Zaradi porušenega naravnega ravnotežja na zahodnem obrobju, ki so ga načele hidromelioracije, bi bilo treba to območje pozorneje spremljati in preprečiti širjenje negativnih tendenc. Prihodnost gozda je tako odvisna od prizadevanja gozdarjev, vodarjev in ekologov, predvsem pa od ljudi, ki ob njem in od njega živijo.

LITERATURA

BOGOVIČ, M. et al. (1992): Gozdnogospodarski načrt za GGE Pišce, za obdobje 1992-2001. Elaborat. Gozdno gospodarstvo Brežice.

GREGORI, J., MATVEJEV, S. (1992): Rdeči seznam ogroženih ptičev v Sloveniji. Varstvo narave 17: 29-39.

GREGORI, J. (1992): Ptiči hrastovega pragozda in bližnje okolice v Krakovskem gozdu. Acrocephalus 13: 66-75.

GRIMMET, R. F. A., JONES, T. A. (1989): Important Bird Areas in Europe. ICBP Technical Publication No. 9. Cambridge.

POVZETEK

Gozd Dobrava je poleg Krakovskega gozda zadnji večji ohranjeni sestoj poplavnega gozda, ki je nekdanj prevladoval v nižinskem svetu ob Savi in Krki. Na okoli 1000 ha prevladuje združba doka in belega gabra *Quercus robur-carpinetum*.

Ptice v gozdu Dobrava so bile popisane v treh opazovalnih dneh junija in julija 1993. Ugotovljenih je bilo 35 vrst, le ena med njimi ne sodi med možne, verjetne ali nedvomne gnezdilce (mali krivokljun). Med tukajšnjimi gnezdilci so štiri vrste (črna štoklja, kozača, siva žolna in srednji detel), ki sodijo med ogrožene vrste v evropskem merilu, v kategoriji ranljivih vrst v nacionalnem Rdečem seznamu ogroženih ptic pa so med tukajšnjimi gnezdilci še kanja, duplar in rečni cvrčalec.

Prihodnost gozda je odvisna od sonaravnega gospodarjenja ob zagotavljanju visokega nivoja podtalnice. Za njegovo ohranitev bo potrebno sodelovanje gozdarjev, vodarjev in ekologov, predvsem pa ljudi, ki ob njem in od njega živijo.

SUMMARY

The so-called Dobrava forest is, apart from the better known Krakovski gozd, the last larger surviving flood plain forest, as had once prevailed along the Sava and Krka rivers. On about 1,000 ha there prevails the association of oak and hornbeam *Quercus robur-carpinetum*.

The birds of Dobrava were mapped in three separate observation days in June and July 1993. 35 species were recorded, of which there is only one that does not belong to the possible, probable or certain breeders (Common Crossbill). Among the local breeders, there are 4 species (Black Stork, Ural Owl, Grey-headed Woodpecker and Middle Spotted Woodpecker), which are considered endangered in Europe in general, while in our national Red List of Endangered Species there also appear the River Warbler, Buzzard and Stock Dove.

The future of the forest is subject to the co-natural management and sufficiently high level of groundwater. It can be preserved only if given a support by the foresters, water managers and ecologists, but especially by the people who live by it, and off it as well.

Milan Vogrin, Hotinja vas 164/a, 61312 Orehova vas

Andrej Hudoklin, Ob Sušici 15, 68350 Dolenjske Toplice